

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/2002
Toplantı Tarihi/Sayısı : 24.11.2023/38
Karar Numarası : 2023/875
Başvuran : F. Ç.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İzmir 4 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : Bahçedere Mah. No:63/30 Şakran/Aliağa/İZMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Sağlık hakkına erişiminin engellendiği ve infaz koruma memurlarının darp ve hakaretlerine maruz kaldığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Kurumda maruz kaldığı kötü muameleden şikayetçi olmak için yazdığı dilekçelerin Kurumdan çıkış yapmadığını, bunun üzerine ailesinin kendisi adına Aliağa Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunduğunu,

b. Kurum 1. Müdürü ile görüşme taleplerinin cevapsız bırakıldığını,

c. Kurum kantininde bulunan ürünlere dair listenin tarafına verilmemesi nedeniyle mağduriyet yaşadığını, ailesi tarafından gönderilen iç çamaşırı ve çorap gibi eşyaların Kurum kantininde satıldığı gerekçesiyle tarafına teslim edilmediğini,

ç. Kurum psikoloğu ile görüşmek adına üç hafta boyunca dilekçe verdiğini, en son Kurum Başmemuru aracılığıyla psikolog ile görüşme sağladığını, görüşme sırasında Kurum psikoloğunun kendisine psikolojik baskı uyguladığını,

d. Dışarıdan kargo ile gönderilen eşyaların yeni olması kaydıyla tarafına teslim edildiğini, söz konusu uygulamanın kendisi ve ailesini ekonomik açıdan zarara uğrattığını,

e. İdare ve Gözlem Kurulu tarafından mahpuslara demir çatal-kaşık yerine plastik yemek araçları verilmesi kararının sağlık açısından uygun olmadığını, ayrıca İdare ve Gözlem Kurulunun mahpuslara dışarıdan gönderilen kitapların iki ayda bir on kitap şeklinde tarafına teslim edilmesi ve mahpuslara gelen kitaplardan düşünülmediği sürece yeni kitapların verilmemesi kararının eğitim hakkına erişiminin kısıtlanmasına yol açtığını iddia etmekte ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap İzmir 4 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Mevzuata uygun şekilde Kurumda barındırılan mahpuslara ait dilekçelerin akşam sayımı sırasında toplandığı ve ilgili birimlere mesai saatleri içerisinde teslim edilerek işleme alındığı, başvuranın ilgili makamlara gönderilmek üzere on yedi adet dilekçesinin bulunduğu tespit edildiği, ilgili dilekçelerin işleme alınarak

gönderildiğinin anlaşıldığı,

b. Kurum bünyesinde görevli iki ikinci müdür ve üç idare memurunun bulunduğu, mahpusların mağduriyet yaşamaması adına mahpusların görüşme talepleri üzerine ilgili görevlilerle görüşmesinin sağlandığı, başvuranın talebi üzerine Kurum 2. Müdürleri ile görüşme gerçekleştirdiği,

c. Kurumda görevli iki psikoloğun bulunduğu, Kurumda başvuru tarihi itibarıyla 1663 mahpusun bulunduğu da göz önünde bulundurularak mahpusların psikolojik destek almasının sağlanmaya çalışıldığı, başvuran ile Kuruma geldiği 14/1/2022 tarihinden itibaren beş kez bireysel görüşme yapıldığı, ayrıca gerekli tedavileri alması adına beş kez Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevk edildiği, başvurana reçete edilen ilaçların temini ve ilacı kullanıp kullanmadığına ilişkin takibin sağlandığı, başvuranın gerekli psikolojik desteğin sağlanmadığına dair iddialarının gerçekleri yansıtmadığı,

ç. Kurum kantininde bulunan ürünler ve ürünlerin fiyatlarına dair güncel listenin koğuşlarda bulunan televizyonun ortak kanalında yayınlandığını, mahpusların giyim ihtiyaçlarına yönelik çeşitli sayıda eşyanın makul ücretler karşılığında kantinden temin edilebildiği,

d. Kuruma alınabilecek eşyaların mevzuata uygun ve güvenlik zafiyeti oluşturmayacak şekilde belirlendiği, bu doğrultuda Kurum kantininde plastik kaşık ve çatalın mevcut olduğu ve mahpusların ihtiyaçları doğrultusunda ilgili araçları kantinden temin edebildiğini,

e. Mevzuatta mahpusların ocak, mart, mayıs, temmuz, eylül ve kasım aylarında dışarıdan gönderilen veya ziyaretçiler tarafından getirilen kitapları hediye olarak kabul edebileceğinin düzenlendiği, bununla birlikte mahpuslara teslim edilen ders kitaplarında herhangi bir sınırın öngörülmediği, ancak eğitim içeriği olmayan kitapların güvenlik zafiyeti oluşturulmaması amacıyla makul sayıda mahpuslara teslim edildiği,

f. Başvuranın Kurumda bulunduğu süre içerisinde çeşitli sebeplerle beş kez disiplin cezası aldığı ve Kurumdaki disiplinsiz davranışlarını sürdürdüğü, Kurumda bulunduğu sürede sürekli olarak koğuşunun değiştirilmek zorunda kalındığı, başvuranın iddialarının Kurum personelini karalama amacını güttüğü ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Başvurusundan sonraki süreçte isteği dışında İzmir 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiğini,

b. Nakledilmeden önceki süreçte dilekçelerinin Kurumdan çıkış yapmamaya devam ettiği,

c. Kurum 2. Müdürleri ile görüşme yaptığı, ancak sorunlarının çözülmemesi sebebiyle Kurum 1. Müdürüyle görüşme talep ettiği ve dilekçelerinin cevapsız bırakıldığı,

ç. Ruhsal sorunları nedeniyle ayda bir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine gittiğini, Kampüs Hastanesindeki psikiyatristin en az haftada bir kez Kurum psikoloğu ile görüşme yapması gerektiğini belirttiği, Kurum psikoloğu tarafından kendisine aşağılayıcı ithamlarda bulunulduğu,

d. Kurum kantininde bulunmayan ürünler için eksik listesi verilmesi gerektiği, kantin listesinin güncel olmadığı, kantinde satılan iç çamaşırları ve çorapların kalitesiz olduğu ve dışarıdan söz konusu eşyaların alınmasının engellenmesinin haksız olduğu,

e. Diğer ceza infaz kurumlarında demir yemek araçlarının kullanıldığının bilindiği, nakledildiği Kurumda demir yemek araçlarının tarafına verildiği,

f. Ailesinin Bursa'da ikamet ettiği ve ziyaretine 3-4 ayda bir gelebildiği, ziyaretler sırasında tarafına getirilen kitapların uygulanan sınırlama nedeniyle teslim edilmediği ve kendisinde bulunan kitaplarla söz konusu kitapların değiştirilmesi talebinin reddedildiği,

g. Koğuş değişikliklerinin çoğunlukla hastaneye sevk sonrası karantina koğuşunda barındırılmasından

kaynaklandığı, muhatap Kurumun disiplinsiz olduğuna dair ifadesinin gerçekleri yansıtmadığı belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi şöyledir:

"Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek."

6. Mezkûr Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(...)

(8) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

(...)"

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

8. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak

ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

11. Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT) tarafından da ifade edildiği üzere; “*Kötü muamele çok farklı biçimlerde olabilir; bunların birçoğu bilerek yapılmayabilir ancak düzenlemelerle ilgili eksikliklerden veya yetersiz kaynaklardan dolayı ortaya çıkabilir. Bu nedenle bir tesisteki genel yaşam kalitesi, CPT açısından oldukça önemlidir. Söz konusu yaşam kalitesi, büyük ölçüde mahkumlara sunulan faaliyetlere ve mahkumlar ve personel arasındaki ilişkilerin genel durumuna dayanmaktadır.*” (CPT 2.Genel Rapor [Inf (92) 3], para. 44).

12. AİHM, kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların uygun kanıtlarla desteklenmesi gerektiğini, Mahkeme tarafından bu konuda değerlendirme yapılırken makul şüpheden uzak kanıtların bulunmasının arandığını, bu kapsamdaki bir kanıtın yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen karinelere de oluşabileceğini belirtmektedir (AİHM, *Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, para. 121).

13. Başvuranın resmi makamlara yazdığı bazı dilekçelerinin bu makamlara gönderilmediği iddiasına ilişkin olarak; muhatap Kurum, başvuranın Kurumda iken yazdığı 17 adet dilekçesinin ilgili makamlara gönderildiğini belirtmiştir. Başvuru dosyası kapsamındaki evrak incelendiğinde başvuranın çeşitli tarihlerde farklı kurumlara yazdığı dilekçelerinin ilgili makamlara ulaştığı görülmektedir. Keza başvuranın Kurumumuza sunmuş olduğu pek çok dilekçesi de bulunmaktadır. Bununla birlikte başvuran, iddiasını uygun kanıtlarla desteklemediği ve makul şüpheden uzak bir kanıt sunmadığı gibi mevcut evrak başvuranın iddialarının aksini desteklemektedir. Dolayısıyla, başvuranın resmi makamlara yazdığı bazı dilekçelerin bu makamlara gönderilmediği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilmez olduğu değerlendirilmektedir.

14. 1955 tarihli Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgarî Standart Kuralları'nın 56'ncı maddesi şöyledir:

“Her mahpus hapisane müdürüne ya da müdürün temsil yetkisi verdiği bir hapisane personeline, her gün talep ya da şikâyette bulunma olanağına sahiptir.”

Başvuranın Kurum 1. Müdürü ile görüşme talepli dilekçe verdiği ancak müdür ile görüşemediği iddiasına ilişkin olarak; muhatap Kurum tarafından başvuranın Kuruma giriş yaptığı 14/1/2022 tarihi itibari ile birden çok kez Kurum 2. Müdürleri ile görüşme yaptığını belirttiği ve başvuranın da idarenin cevabını onayladığı anlaşılabilir, Kurumun kapasitesi ve Kurumda bulunan mahpus sayısı düşünüldüğünde başvurana yeterli görüşme imkânının sağlandığı kanaatine varılmış olup bu kapsamda, anılan iddianın açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilmez bulunması gerektiği değerlendirilmektedir.

15. Başvuranın kantinde satılan ürünlere dair listenin tarafına verilmediği, kantinde bulunan ürünlere dair bilgi sahibi olamaması nedeniyle mağdur olduğu ve dışarıdan gönderilen iç çamaşırı, çorap gibi malzemelerin verilmediği ve kantinden almak zorunda bırakıldığı iddialarına ilişkin olarak muhatap İdare güncel kantin listesinin Kurum televizyonunun ortak kanalından yayınlandığını belirtmiş ve mahpusların mevzuata uygun eşyaları koğuşlarında bulundurmasına izin verildiği cevabını vermiştir. Dosya eklerinin incelenmesi sonucunda kantin satış listesindeki fiyatların tüm Türkiye’de şubeleri bulunan market zincirlerin internet satış fiyatlarıyla kıyaslandığında kantin fiyatlarının makul düzeyde olduğu, yeterli çeşitlilikte ürünün bulunduğu, Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik’in 13’üncü maddesinde yer alan; “*Hükümlüler, koğuş, oda veya eklentilerinde, kantinden temin edilmek koşuluyla kişisel ve çevresel temizliklerini temin için tarak, saç fırçası, sabun, kese, diş macunu, diş fırçası, tıraş sabunu, şampuan, parfüm, krem, saç boyası, çakısı bulunmayan tırnak makası, plastik saplı tıraş bıçağı, beş adet plastik elbise askısı, çamaşır mandalı ve gündelik hayatta kullanılan plastik eşyalar ile idarece uygun görülen uzunlukta çamaşır ipi*

bulundurulabilir.” hükmü doğrultusunda gerektiği kadar malzemenin kantinden karşılandığı anlaşılmıştır. Böylece söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan olduğu sonucuna varılmıştır.

16. Başvuran demir çatal-kaşık yerine plastik yemek araçları verilmesi kararının sağlık açısından uygun olmadığını öne sürmektedir. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik’in “*Yeme ve içmede kullanılan araç ve gereçler*” başlıklı 6’ncı maddesinde; “*Koğuş, oda ve eklentilerinde, her hükümlü için kantinden temin edilmek şartıyla bir adet uç kısmı sivri olmayan on santimetre uzunluğunda bıçak, plastik veya yumuşak metalden imal edilmiş çatal, yemek ve çay kaşığı, 0.50 mm. kalınlığında iki adet metal yemek tabağı ve ikişer adet cam su bardağı ile çay bardağı ve tabağı bulundurulabilir.*” şeklinde düzenleme bulunduğu göz önüne alındığında ceza infaz kurumu oda ve eklentilerinde başvuranın iddiasında yer verdiği eşyaların yalnızca kurum kantininden temin edilebileceği anlaşılmaktadır. Muhatap kurumun ilgili mevzuat doğrultusunda işlemlerini gerçekleştirdiği kanaati olduğundan, mezkûr iddianın açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

17. Başvuran İdare ve Gözlem Kurulunun mahpuslara dışarıdan gönderilen kitapların 2 ayda bir 10 kitap şeklinde tarafına teslim edilmesi ve mahpuslara gelen kitaplardan düşüm yapılmadığı sürece yeni kitapların verilmemesi kararının eğitim hakkına erişiminin kısıtlanmasına yol açtığını iddia etmektedir. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un “*Hükümlüye dışarıdan gönderilen hediye kabul etme hakkı*” başlıklı 69’uncu maddesi şöyledir:

“Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü, iki ayda bir kez, ayrıca dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediye kabul etme hakkına sahiptir. Çocuk ve altmış beş yaşını tamamlamış hükümlüler ile beraberinde çocuğu bulunan kadın hükümlüler, idare ve gözlem kurulu tarafından alınacak karar doğrultusunda belirtilen zaman dilimi dışında da hediye kabul edebilir. Bunun esas ve usulleri yönetmelikle belirlenir.”

29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik’in “*Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı*” başlıklı 77’nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım aylarının ilk haftasında ve dinî bayramlarda, her yıl 31 Aralık günü yılbaşı sayılarak yılbaşında veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği ve kişilerin sağlığı için tehlikeli olmayan bir hediye kabul etme hakkına sahiptir.

(2) Hediye kabulüne ilişkin aşağıdaki esaslar uygulanır: a) Hükümlü, hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir. Hediye olarak kitabın ücreti de gönderilebilir, bu durumda kitap, kurum kantini aracılığıyla temin edilir. b) Hediye, ziyaretçi tarafından verilebileceği gibi posta veya kargo yolu ile de gönderilebilir. c) Bir hükümlü, aynı tarih için bir kez hediye kabul edebilir. ç) Gönderilen eşya, güvenlik ve hijyen kontrolünden geçirilir.

(...)

(7) Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde barındırılan hükümlülere verilebilecek ya da gönderilecek hediyelerin cins ve miktarı ile hediye zamanları, bahsedilen kurumların idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenir.

(8) Hediye tesliminde Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik ve Kurum İç Yönergesinde belirtilen usul ve esaslar dikkate alınır.

(...)

Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik’in “*Süreli veya süresiz yayınlar ile kitaplar*” 8’inci maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

“Hükümlülerin mensup olduğu dinin kutsal kitabı ile eğitimleri için gerekli ders kitapları hariç olmak üzere oda, koğuş ve eklentilerinde aynı anda bulundurulabilecek süreli veya süresiz yayın sayısı, kurumun fiziki imkânları ve güvenliği göz önünde bulundurularak idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenir.”

Muhatap İdare, mevzuata ve Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 12/12/2018 tarihli “Kurum İçi Uygulamalar” konulu yazısında belirtilen “koğuş veya odalara verilen yayınların titizlikle takip edilmesi, koğuşlarda bulunan yayın sayısında kurumun büyüklüğü, koğuş durumu ile koğuşta kalan mahpus sayısı gibi hususlar göz önünde bulundurularak makul sayının gözetilmesi...” ifadesine uygun şekilde Kurum ve koğuş kapasiteleri göz önünde bulundurularak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından koğuşta bulundurulabilecek kitap sayısının sınırlandırıldığını belirtmiştir. Yapılan değerlendirmede; ilgili idarenin Kurumun kapasitesini göz önünde bulundurarak koğuşlarda kitap fazlalığının oluşmasını önlemek adına uygulanan söz konusu kararın makul gerekçelere dayandığı ve mevzuata uygun olduğu değerlendirilmiş ve başvuranın söz konusu iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

24/11/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN

Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE

Üye